

JARQO'RG'ON MINORASI.

Yo'ldoshev Xusan Sheraxmat o'g'li

Karimov Davron Eshmo'min o'g'li

Termiz Davlat Pedagogika Instituti Tarix yo'nalishi 3- kurs talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14729058>

Annotatsiya: Mazkur maqolada Jarqo'rg'on minorasining tarixiy-madaniy obyekt sifatidagi turistik imkoniyatlari ochib berilgan.

Kalit so'zlar: Turizm, turist, tarixiy-ma'daniy obyekt, Jarqo'rg'on minorasi, turistik koridor.

Abstract: This article reveals the tourist potential of the Jarkurgan Tower as a historical and cultural object.

Key words: tourism, tourist, historical and cultural object, Jarkurgan tower, tourist corridor.

Аннотация: В данной статье раскрывается туристический потенциал Джаркурганской башни как историко-культурного объекта.

Ключевые слова: Туризм, туристический, историко-культурный объект, Джаркурганская башня, туристический коридор.

KIRISH.

Sharqda azaldan minorasi bo'lgan shaharlar ahli yuksaklikga intiluvchilar sifatida qadirlagan. Surxondaryo viloyati Jarqo'rg'on tumaniga keluvchi turistlar ham mazkur maskandagi "Jarqo'rg'on minorasi" mo'jizasini albatta ko'rmasdan ketmasligi aniq. Jarqo'rg'on tumani Minor qishlog'ida joylashgan Jarqo'rg'on minorasi me'moriy yodgorligi Xuroson me'morlik maktabi an'analari asosida barpo etilgan. Yonida bir vaqtlar pishiq g'ishtdan qurilgan Jome masjid bo'lgan (saqlanmagan). Minorasi bor shaharlarning xalqi o'zgacha hurmat-etiborda bo'lishgan. Minoralar ichida ulug'vorlardan biri hisoblangan Jarqo'rg'on minorasi 1108-1109 yillarda qurilgan bo'lib, uni qurdirgan shaxs shu qurilma loyixasini tasdiqlagan Xuroson hokimi sulton Sanjar unvoni qayt etilgan. Minora o'rta qismining yon tomonlaridan biriga usta Ali ibn Muhammad asSaraxsiy nomi bitilgan tik panno (atrofi naqsh chiziq yoki bo'rttirib ishlangan hoshiya bilan chegaralangan tasvir, bo'rtma tasvir, naqshli devor bo'lagi) o'yib ishlangan. Jarqo'rg'on minorasi 8 qirrali poydevor ustiga g'ishtdan mavj shaklida terilgan 16 plitavor qobirg'adan iborat bo'lib, 20 m balandlikda g'ishtdan panjarali ravoqlar ishlanib, uning ustida kufiy yozuvli belbog' hoshiya bor. Belbog' ustida yana qirralar davom ettirilgan, lekin minora tepasi saqlanmagan. N.N. Karazin rasmida masjid va minora harobasi aks ettirilgan (1879-yil). Minoraning hozirgi balandligi 21,6 m, asosi (diametri-5,4m) ning kitobasida me'mor nomi Ali ibn

Muhammad Saraxsiy va qurilgan sanasi yozilgan (V. A. Shishkin tomonidan oʻqilgan). Jarqoʻrgʻon minorasi taʼmirlangan, davlat tomonidan muhofaza qilinadi ¹Ushbu meʼmoriy uslub “gofr”-“qatlama” deb atalgan. Jarqoʻrgʻon minorasi Oʻrta Osiyoning eng dastlabki minoralaridan biri hisoblanadi. U Buxorodagi mashhur Minorai Kalondan (1124-1127 yy) 16 yil oldin qad ostlagan edi. Minora Juma masjidi yonida pishiq gʻishtdan qurilgan boʻlib, aralash ohak qorishmali pishiq gʻishtdan koʻtarilgan. Pishiq gʻishtlar esa minora yaqinidagi Kultepa tepaligida quyilib va pishirilib olib kelingan. Jarqoʻrgʻon minorasidagi Xuroson, jumladan, Saraxs ustalari meʼmoriy usuli va texnikasi oʻrganish chogʻida ularning nafaqat Movaaounnaxr, balki Eron, Afgʻoniston, Kavkaz mintaqalari, arab mamlakatlari, Kichik Osiyo, hattoki olis Hindiston meʼmoriy taʼsirini ham koʻrish mumkin. Jarqoʻrgʻon minorasi haqidagi dastlabki ilmiy maʼlumotlar arxeolog olim Z.A. Apshabeskaya oʻzining 1984-yil “Oʻzbekiston” nashriyotida chop ettirgan “Jarqoʻrgʻon minorasi” nomli risolasiida jahon moddiy madaniyatida alohida ilmiy tadqiqotlar oʻzida jalb etgan, qurilish arxetekturasi, nafisligi, mustahkamligi hamda uzoq asrlar tarixidan dalolat beruvchi Jarqoʻrgʻon minorasi haqida maʼlumotni kitobxonga taqdim qilgan. Koʻkga boʻy choʻzgan, xushqad minoralar musulmon olamida sharq oʻrta asr shaharlarining oʻziga xos unsuri hisoblanadi. Jarqoʻrgʻon shaharidan gʻarb tomonga ikki kilometr yurilsa, koʻm-koʻk bogʻlar orasida Markaziy Osiyo meʼmorchiligida qobirgʻasimon yagona inshoot minora qad koʻtarib turibdi. Mazkur joy IX-X asrlar arab manbalarida tilga olingan Sarmangan yoki Charmangan shahriga qiyos qilinadi. Taglik ustidan qad koʻtargan adl minoraning yuqori tomon ingichkalashib boruvchi oʻn olti nimaylana ustin qovurgʻasimon yuza xosil qilgan. Taglik qirralaridan birida minora ichidagi burama (aylana) zinaga eltuvchi arksimon eshik oʻrnatilgan². Minoraning saqlab qolgan balandligi 21.5 m, diametri pastda 5,4 m, yuqori qismida esa 4,1 m. Toʻrt burchak hoshiyaning pastki qismida quydagi matnni oʻqish mumkin: “Saraxslik Ali ibn Muhammad ishi”. Poydevorining yuqori qismidagi sakkizta toʻrtburchak romda quydagi yozuv bitilgan”,

- (1) Alloh Taologa baxshida etildi,
- (2) amir masjidi va minorasi,
- (3) nusratnishon sipohsolor,
- (4) buyuk sayyid, adolat homiysi,
- (5) davlat va din tayanchi,
- (6) islom va musulmonlar homiysi,
- (7) Xuroson amiri Abu Said,

(8) dindorlar amirining yordamchisi”.

sakkizinchi to’rtburchakda ikkinchi qator bor, unda yilnomaga to’g’ri keluvchi besh, nol va ikki sonlari bitilgan. Bu hijriy yil bo’yicha minora qurulishi sanasini bildirib, 1108-1109 yilga to’g’ri keladi. Jarqo’rg’ondagi minora quruvchi va buyurmachi nomlari bitilgan, mahobatli me’morchilik aniq sanalgan yodgarliklardan biri bo’lib qolmay, O’zbekiston hududida saqlanib qolgan musulmon minoralaridan eng qadimgisi hamdir³. XX asr boshida tadqiqotchilar bizgacha yetib kelgan silindirsimon Jarqo’rg’on minorasini Markaziy Osiyoda qurilgan noyob inshootlar eng qadimiysi (423 hijriy-1032 milodiy), deb qayd qilgan edilar. Shuning uchun Jarqo’rg’on (O’rta asrlarda bu yerda Charmangan qishlog’i joylashgan edi) minorasi Surxondaryo vohasida saqlanib qolgan yagona obidalarandir. Minoraning yuqori qismi vayron bo’lganiga qaramay, u hamon me’moriy yaxlidlikni yo’qamagandek tuyuladi, o’zining salobatli ko’rinishi bilan barchani maftun etadi.

XULOSA

Jarqo’rg’on minorasiga yil davomida mahalliy va xorijiy turistlar tashrif buyurmoqda. Minor qishlog’ida joylashgan mazkur obida tuman markazidan 2 km janubi-g’arbda joylashgan bo’lib, bu yerga tashrif buyuruvchi sayyohlar uchun hech qanday muammo tug’dirmaydi. Shu sababli mazkur obida atrofida mazkur maskanga kelib ketuvchi sayyohlar uchun qulay shart-sharoitlar (avtomabil yo’llarining ta’mirtalab qismini ta’mirlash, milliy kasanachilik bilan shug’illanuvchilar uchun maxsus joylar yaratish, savdo va umumiy ovqatlanish hamda aholiga boshqa maishiy xizmatlar ko’rsatishni tashkil qilish) yaratilsa sayyohlar oqimi bundanda ko’p bo’lishi shubhasizdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.O’zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. T. 2022.01.15. PF-52-son.
- 2.O’zbekiston milliy ensklopediyasi. Toshkent-2000.
- 3.Tursunov S.N., Pardayev T.P., Ahmedova G.O`, Maxmadiyorova H., Narzullayeva N., Tursunova N.M. O`zbekiston janubiy hududlarida madaniy va amaliy sa`nat yodgorliklari”. Toshkent-2017.
4. Tursunov S.N., Tuxtayev A. “Jarqo`rgon tarixidan lavhalar” 2015-yil
5. Комилова, Нилуфар, and Ойхумор Рўзикулова. "REGIONAL ASPECTS OF MATERNAL AND CHILD HEALTH IN UZBEKISTAN." Pedagogika: 74.
6. Kalonov, B. H., & Latipov, N. F. (2021). Characteristics Of Geographical Location Of The Population Of Navoi Region. International Journal of Progressive Sciences and Technologies, 25(2), 477-479.
7. Kalonov, B. H., Latipov, N. F., & Shirinova, M. S. (2021). ENVIRONMENTAL PROBLEMS IN THE NAVOI REGION COTTON FIELD. Мировая наука, (4), 15-18.

